

Klassieke vernieuwing

Hebben wij mvt'ers iets met de collega's Latijn en Grieks? Zij onderwijzen dode talen, wij levende. En was die verfoeide, oncommunicatieve grammatica-vertaalmethode niet afkomstig uit het Latijn-onderwijs? Dan kijk je toch wel op van wat er te lezen staat in een verslag van een Duitse mvt'ers-conferentie van 130 jaar geleden.

Op 4, 5 en 6 oktober 1886 had de Hannoverse vereniging van modernevreemdetalenleraren, de in 1880 opgerichte Verein für neuere Sprachen, de 'erste allgemeine neuphilologentag' georganiseerd. De conferentie was een initiatief vol vernieuwingselan, met niet minder dan 150 aanwezigen, 'worunter sich sogar 2 ausländer (aus Groningen in Holland und Ithaka, N.Y., Amerika) befanden'. De verslaggever, A. Rhode (1887), hanteerde een progressieve spelling zonder hoofdletters voor de zelfstandige naamwoorden.

Op de middag van de eerste conferentiedag sprak 'oberlehrer' dr. H. Klinghardt van het Realgymnasium in Reichenbach in Schlesien (nu Dzierżoniów in Polen). Hij zou twee jaar later een boek publiceren over zijn experiment met een nieuwe, mondelinge aanpak van het beginnersonderwijs Engels (Klinghardt, 1888). Nu sprak hij over 'Die realien im neusprachlichen unterricht und der neuphilologie'. Een uitdeelblad met stellingen bij zijn voordracht begon

zo: 'Der französisch-englische unterricht und die neuphilologische wissenschaft, bisher fast ausschliesslich auf die sprachliche seite der modernen culturentwicklung gerichtet, haben sich künftighin – nach dem muster des griechisch-lateinischen unterrichts – mehr und mehr noch mit den realen lebensäusserungen der modernen völker zu beschäftigen.'

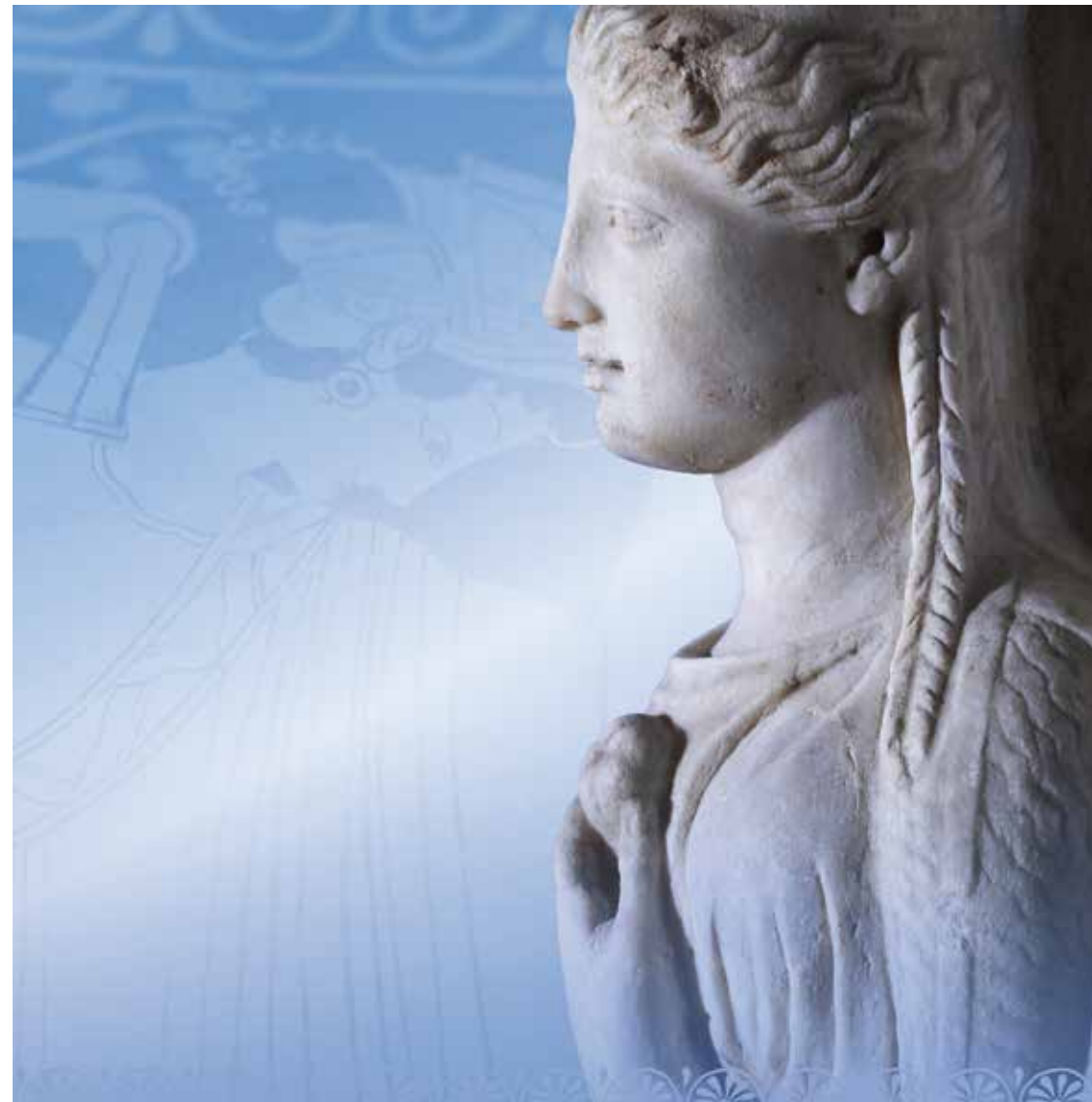
Daartoe strekten de volgende aanbevelingen:

1. geeignete anschauungsmittel sind in den classen aufzuhängen bezw. in die sammlungen der schulen aufzunehmen;
2. sammlungen belehrender jugendschriften, welche wichtige capitel des nationalen völkerlebens behandeln, sind zu begründen und unter den schülern zu verbreiten;
3. die classenlectüre ist mit rücksicht auf möglichst reichen inhalt an nationalen realien auszuwählen und mit sorgfältigem commentar zu versehen;
4. für die privatlectüre der schüler sind geeignete französische und englische jugendschriften unterhaltender natur, besonders solche mit reichen illustrationen anzuschaffen;
5. zum gebrauch der lehrer sind eine reihe verlässiger handbücher über die verschiedensten gebiete des französischen und englischen culturlebens (einschliesslich der colonien!) abzufassen. (Rhode, 1887, p. 354–355)

Deze 130 jaar oude boodschap klinkt vertrouwd. De terminologie is inmiddels vernieuwd; wij hebben het niet over 'realia' maar over kennis van land en samenleving, of we hanteren meer *sophisticated* begrippen als socioculturele of interculturele competentie. Maar of we daarmee echt grip hebben op dit belangrijke, maar vage vakonderdeel, is de vraag.

Wat heeft het klassieketalenonderwijs hiermee te maken? Dr. Klinghardt schilderde het af als voorbeeldig. In de beginnersklassen van het gymnasium gaven de heldensagen een indruk van de antieke cultuur, vervolgens kwam daar Griekse en Romeinse geschiedenis bij. Het lezen van teksten van Cornelius Nepos en Julius Caesar gaf inzicht in de cultuur van het Romeinse rijk. Behandeling van de strijd tussen Sparta en Athene en het lezen van Homerus openden de Griekse cultuur voor de leerlingen. Geschriften van Lysias, Demosthenes, Livius, Horatius, Terentius en anderen voegden het hunne eraan toe.

Daartegen stak volgens Klinghardt het vreemdetalenonderwijs armzalig af. De losse zinnen in de beginnersklassen hadden helemaal geen vormende inhoud, de teksten in de leesboekjes van de hogere klassen waren ongeschikt om een beeld van de Franse dan wel Engelse cultuur over te brengen. Die situatie was verklaarbaar uit de traditie: Frans en Engels waren alleen om prak-

Hecate, godin van onderwereld, hemel en vruchtbaarheid. Marmer, Grieks, 50–350 na Chr. Collectie en foto: Rijksmuseum van Oudheden, Leiden

tische redenen schoolvakken geworden, Frans 'um den söhnen von aristokraten gelegenheit zu geben, ihr von der bonne erlerntes parliren beizubehalten, dessen sie bedurften, um carrière zu machen', Engels 'weil es die söhne reicher kaufleute in den handelsstädten brauchten. Die sprache allein ist aber nur eine form, in der uns das culturleben einer nation entgegentritt, die realien sind ihr inhalt. Es gilt also, diese form mit inhalt auszufüllen' (Rhode, 1887, p. 356).

In de discussie na dr. Klinghardts

lezing werd opgemerkt 'dass mancher altphilologe, wenn er zugegen gewesen, bei dem ihm gependeten lobe roth geworden wäre' (Rhode, 1887, p. 356). Het verslag vermeldt niet door welke emotie die blos veroorzaakt zou zijn: trots? Of juist schaamte wegens onverdiende lof? Niet alleen in Duitsland, ook in Nederland werd vaak geklaagd dat het klassieketalenonderwijs juist zo formalistisch was en dat de inhoud van de gelezen teksten zo weinig aandacht kregen.

Ik kan als ervaringsdeskundige, namelijk als gymnasium-alfaleerling van de jaren vijftig, getuigen dat het woord voor woord vertalen in de vele uren Latijn en Grieks het zicht sterk beperkte tot woorden en zinnen. Om de teksten als geheel bleef meestal een mist hangen die het culturele landschap erachter aan het zicht onttrok. Na de jaren zeventig, toen de classici op de Nederlandse scholen merkten dat de oude talen hun traditionele aanzien aan het verliezen waren, hervormden ze hun vak door de klassieke cultuur een duidelijke positie te geven.

De geschiedenis lijkt zich te herhalen. In de negentiende eeuw, toen de moderne vreemde talen ingeburgerd raakten als schoolvakken, hadden ze weinig status. Om die te verwerven gingen de modernevreemdetalenleraren op de 'geleerde' toer van de classici en deden ze veel grammatica in hun onderwijs. Nu, zo'n anderhalve eeuw later, doen de collega's klassieke talen veel cultuur in hun vak. Tijd om opnieuw bij hen in de leer te gaan? EK ■

LITERATUUR

Klinghardt, H. (1888). Ein Jahr Erfahrungen mit der neuen Methode. Bericht über den unterricht mit einer englischen anfängerklasse im schuljahre 1887/88: Zugleich eine anleitung für jüngere fachgenossen. Marburg: N.G. Elwert'sche Verlagsbuchhandlung.

Rhode, A. (1887). Bericht über die Verhandlungen des ersten allgemeinen Neuphilologentages zu Hannover. Englische Studien, 10, 352–361.